

## Aplikace § 150 o. s. ř.

Postupem odvolacího soudu, který před svým rozhodnutím nedal nijak najevo, že uvažuje o použití § 150 o. s. ř. a nevytvořil tak procesní prostor k tomu, aby se účastník řízení mohl vyjádřit k eventuálnímu uplatnění moderačního práva, nezjišťoval majetkové a sociální poměry účastníka řízení, ačkoliv k zamítnutí žaloby došlo z důvodu jeho oddlužení, a své rozhodnutí o aplikaci moderačního práva dostatečně neodůvodnil, došlo k porušení základního práva stěžovatele na spravedlivý (řádný) proces podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

(Nález Ústavního soudu České republiky sp.zn. I.ÚS 1317/19, ze dne 5.11.2019)

Ústavní soud rozhodl o ústavní stížnosti A. S. S., zastoupeného Mgr. P.S., advokátem se sídlem Ú.n.L., proti usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 29. ledna 2019 č. j. 10 Co 275/2018-276, tak, že usnesením Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 29. ledna 2019 č. j. 10 Co 275/2018-276 bylo porušeno právo stěžovatele na spravedlivý (řádný) proces podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod. Usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 29. ledna 2019 č. j. 10 Co 275/2018-276 se ruší.

Z odůvodnění:

I

1. Stěžovatel se, s odvoláním na porušení čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (dále jen "Listina") a čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, domáhá zrušení v záhlaví uvedeného rozhodnutí.

2. Z obsahu napadeného rozhodnutí a ústavní stížnosti se podává, že rozsudkem Okresního soudu v Teplicích ze dne 3. 5. 2018 č. j. 41 C 56/2005-268 byla zamítnuta žaloba o zaplacení částky 292 378 Kč s příslušenstvím, jíž se žalobkyně (právní nástupkyně bývalého zaměstnavatele stěžovatele) domáhala náhrady škody, kterou jí stěžovatel měl způsobit jako zaměstnanec tím, že pod vlivem alkoholu zavinil dopravní nehodu, při které došlo k poškození vozidla žalobkyně a škodě celkem 442 378 Kč, přičemž stěžovatel zaplatil pouze 150 000 Kč. Důvodem zamítnutí žaloby byla skutečnost, že v insolvenčním řízení vedeném u Krajského soudu v Ústí nad Labem pod sp. zn. KSUL 69 INS 27880/2012 byl zjištěn úpadek stěžovatele, bylo povoleno řešení úpadku oddlužením, přičemž stěžovatel splnil oddlužení a byl osvobozen od placení pohledávek v rozsahu uvedeném v usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem č. j. KSUL 69 INS 27880/2012-B-46 ze dne 13. 3. 2018. Pohledávka žalobkyně nebyla přihlášena v insolvenčním řízení, a proto byl stěžovatel od jejího zaplacení osvobozen. O náhradě nákladů řízení rozhodl okresní soud podle § 142 odst. 1 o. s. ř. a s ohledem na plný úspěch stěžovatele ve věci uložil žalobkyni povinnost nahradit stěžovateli náklady řízení ve výši 99 692,87 Kč.

3. K odvolání žalobkyně do výroku o nákladech řízení pak krajský soud napadeným usnesením rozsudek nalézacího soudu změnil tak, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení. Krajský soud shledal, že jsou dány okolnosti způsobilé vyloučit použití postupu pro přiznání náhrady nákladů řízení zakotveného v ustanoveních § 142 a násl. o. s. ř. Důvody hodné zvláštního zřetele shledal odvolací soud v tom, že žalobkyně se domáhala náhrady škody, kterou jí způsobil stěžovatel v souvislosti s trestnou činností, za níž byl pravomocně odsouzen. K náhradě škody se zavázal dohodou

se žalobkyní, uhradil však jen část škody, jejíž výše byla předběžně stanovena na částku 410 000 Kč. V řízení po zahájení insolvenčního řízení a po zjištění úpadku stěžovatele a povolení jeho řešení oddlužením bylo rozhodováno nejen soudem okresním a odvolacím, ale i soudem dovolacím, aniž stěžovatel soudu skutečnost, že probíhá insolvenční řízení, sdělil. Skutečnost, že žalobkyně svou pohledávku do insolvenčního řízení nepřihlásila, je z hlediska aplikace § 150 o. s. ř. irelevantní.

## II.

4. Stěžovatel namítá, že odvolací soud rozhodl překvapivě, bez jednání, aniž mu dal možnost se vyjádřit a aniž by zkoumal majetkové, sociální, osobní aj. poměry účastníků řízení a aniž provedl jakékoliv důkazy. Tím, že rozhodnutí nalézacího soudu nezrušil, nýbrž změnil, mu odejmul možnost řádného opravného prostředku. Mimořádné důvody hodné zvláštního zřetele pro aplikaci § 150 o. s. ř. nemohou spočívat v tom, že žaloba byla zamítnuta z důvodu oddlužení. Nemůže mu být přičítáno k tíži, že soudům neoznámil zahájení insolvenčního řízení, neboť takovou povinnost mu žádná právní norma neukládá; nadto skutečnost, že je vedeno insolvenční řízení je soudu známa z jeho úřední činnosti. Závěry odvolacího soudu týkající se kauzálního nexu mezi jednáním, za které byl trestně postižen, a vznikem, jakož i oprávněností důvodu a výše žalované pohledávky, postrádají oporu v dokazování, když odvolací soud žádné dokazování neprováděl. Poukazuje na to, že, ačkoliv byl osvobozen od placení pohledávek včetně pohledávky žalobkyně, v důsledku rozhodnutí odvolacího soudu je opět insolventní, neboť nemá dostatek prostředků na zaplacení odměny a hotových výdajů za své zastoupení.

5. Vzhledem k tomu, že bližší obsah ústavní stížnosti a napadeného rozhodnutí je stěžovateli, účastníkům řízení i Ústavnímu soudu znám, není třeba je podrobněji rekapitulovat.

## III.

6. Krajský soud ve vyjádření k ústavní stížnosti zejména uvedl, že setrvává na důvodech pro aplikaci § 150 o. s. ř. v otázce náhrady nákladů řízení konstatovaných v odůvodnění rozhodnutí. Důvody spatřuje v okolnostech případu, tj. ve skutečnosti, že spor byl veden o náhradu škody, kterou stěžovatel způsobil žalobkyni v souvislosti s trestnou činností, k náhradě škody se zavázal a důvod zastavení řízení pak ležel mimo jakékoliv zavinění ze strany žalobkyně. Důvodem pro aplikaci § 150 o. s. ř. nebylo zamítnutí žaloby pro oddlužení stěžovatele ani to, že soudům neoznámil svůj vstup do insolvenčního řízení, resp. zjištění úpadku.

7. Vedlejší účastník ve vyjádření k ústavní stížnosti uvedl, že se ztotožňuje s napadeným usnesením, kdy ustanovení § 150 o. s. ř. bylo aplikováno v souladu s jeho smyslem, neboť byly dány důvody zvláštního zřetele hodné.

8. Protože vyjádření soudu i vedlejšího účastníka neobsahovala žádné nové pro posouzení věci významné skutečnosti, nezasílal je Ústavní soud stěžovateli k replice.

## IV.

9. Poté, co Ústavní soud konstatoval, že ústavní stížnost je přípustná, je podána včas a splňuje ostatní náležitosti vyžadované zákonem [§ 30 odst. 1, § 72 odst. 1 písm. a) zákona č. [182/1993 Sb.](#), o Ústavním soudu (dále jen "zákon o Ústavním soudu")], seznámil se s obsahem připojeného spisu a přezkoumal, že tvrzení obsažená v ústavní stížnosti mají oporu v listinných podkladech, dospěl k závěru, že ústavní stížnost je důvodná.

## V.

10. Ústavní soud v souladu s ustanovením § 44 zákona o Ústavním soudu uvážil, že ve věci není třeba

konat ústní jednání, neboť by nijak nepřispělo k dalšímu, resp. hlubšímu objasnění věci, než jak se s ní seznámil z vyžádaného spisu a z písemných úkonů stěžovatele a účastníků řízení. Nenařízení ústního jednání odůvodňuje i skutečnost, že Ústavní soud nepovažoval ani za potřebné provádět dokazování.

## VI.

11. Ústavní soud předesílá, jak ustáleně judikuje, že je oprávněn přezkoumat správnost aplikace podústavního práva a zasáhnout do rozhodovací činnosti civilních soudů za předpokladu, že nepostupují v souladu s principy obsaženými v hlavě páté Listiny.

12. K otázce náhrady nákladů řízení Ústavní soud konstatuje, že tato problematika zpravidla nemůže být předmětem ústavní ochrany, neboť samotný spor o náhradu nákladů, i když se může citelně dotknout některého z účastníků řízení, obvykle nedosahuje intenzity zakládající porušení základních práv a svobod (srov. např. rozhodnutí sp. zn. IV. ÚS 10/98, II. ÚS 130/98, I. ÚS 30/02, IV. ÚS 303/02, III. ÚS 255/05). Ústavněprávní dimenze nabývá toliko v případě extrémního vybočení z pravidel upravujících řízení. To by mohlo nastat za situace, pokud by v procesu interpretace a aplikace příslušných ustanovení občanského soudního řádu ze strany soudů byl obsažen prvek svévole, a to např. v důsledku nerespektování jednoznačné kogentní normy, v důsledku přepjatého formalizmu nebo tehdy, jestliže by příslušné závěry soudu nebyly odůvodněny vůbec či zcela nedostatečně.

13. Výše uvedené závěry Ústavního soudu o omezeném přezkumu problematiky nákladů řízení pak platí i pro rozhodování podle ustanovení § 150 o. s. ř.; aplikace citovaného ustanovení je totiž svou podstatou výjimečná, neboť pouze zjistí-li soud existenci důvodů hodných zvláštního zřetele, nemusí výjimečně náhradu nákladů řízení zcela nebo zčásti přiznat. Je přitom zásadně věcí civilního soudu, aby uvážil, zda dané ustanovení, jímž je umožněno rozhodnout o náhradě nákladů řízení jinak, než by odpovídalo výsledku sporu, aplikuje či nikoliv (sp. zn. IV. ÚS 37/02) a Ústavnímu soudu nepřisluší hodnotit, zda jsou dány důvody hodné zvláštního zřetele pro použití tohoto ustanovení (sp. zn. I. ÚS 389/05).

14. Úvaha soudu o tom, zda v dané věci jde o tak výjimečný případ, že jsou důvody pro aplikaci ustanovení § 150 o. s. ř. naplněny, však musí být v rozhodnutí soudu řádně a přesvědčivě odůvodněna, neboť jinak by šlo o soudní postup, v němž by bylo možné spatřovat prvky libovůle (srov. např. sp. zn. III. ÚS 727/2000, III. ÚS 619/2000, I. ÚS 633/05, IV. ÚS 1391/07, I. ÚS 1030/08, II. ÚS 2658/10, III. ÚS 1840/10, I. ÚS 3607/12, IV. ÚS 2259/13). Rozhodování o nákladech řízení je totiž součástí řízení jako celku, a proto i na něj dopadají požadavky spravedlivého (řádného) procesu.

## VII.

15. Uvedené závěry je nutné vztáhnout i na projednávanou věc. Není sporu o tom, že krajský soud měl pravomoc použít moderační ustanovení § 150 o. s. ř., ovšem pouze za předpokladu, že by byla respektována práva daná kontradiktorním charakterem řízení a soud by své závěry o vhodnosti aplikace moderačního práva dostatečně zdůvodnil.

16. V daném případě s ohledem na zjištěné skutečnosti, podložené obsahem spisu, Ústavní soud shledal důvod pro svůj zásah, neboť postup krajského soudu při aplikaci § 150 o. s. ř. a vlastní zdůvodnění aplikace uvedené normy, umožňující jen výjimečně prolomení zásady úspěchu ve věci, v napadeném rozhodnutí nepovažuje Ústavní soud za dostatečné.

17. V projednávané věci krajský soud v odůvodnění napadeného rozhodnutí uvedl, že shledal existenci důvodů zvláštního zřetele hodných, pro něž v řízení úspěšnému žalovanému podle ustanovení § 150 o. s. ř. odpírá právo na náhradu nákladů řízení, v okolnostech případu. Šlo o to, že

spor byl veden o náhradu škody, kterou žalovaný způsobil žalobkyni v souvislosti s trestnou činností, k náhradě škody se zavázal a důvod zastavení řízení pak ležel mimo jakékoliv zavinění ze strany žalobkyně.

18. Krajský soud tak v jím uváděném (fakticky jediném) důvodu pro odepření nároku na náhradu nákladů řízení v podstatě předjímá výsledek celého soudního sporu o náhradu škody. Výrok, kterým by stěžovatel byl uznán povinným uhradit škodu zaměstnavateli (právnímu předchůdci žalobkyně) však ve sporu trvajícím od roku 2005 vyneseno nebyl. Skutečnost, že k zamítnutí žaloby došlo z důvodů oddlužení stěžovatele, automaticky negeneruje možný výsledek sporu, a to v žádném směru, avšak staví stěžovatele do role procesně úspěšného účastníka řízení.

19. Ústavní soud z připojeného spisu nadto zjistil, že právnímu zástupci stěžovatele sice bylo zasláno odvolání žalobkyně proti výroku o nákladech řízení, ve kterém zmínila nutnost zabývat se otázkou zavinění na výsledku řízení a důvody hodnými zvláštního zřetele, nicméně stěžovatel nebyl krajským soudem o možnosti jiného náhledu na rozhodnutí o nákladech řízení poučen. Úspěch ve věci, byť podložený procesními důvody, přitom mohl u stěžovatele oprávněně vyvolat přesvědčení, že výsledek sporu se adekvátně promítne i do rozhodnutí o nákladech řízení před soudy obou stupňů.

20. Rozhodnutí krajského soudu navíc ani nepředcházelo posouzení všech okolností konkrétní věci, především pokud jde o posouzení majetkových a sociálních poměrů účastníků řízení (např. nález sp. zn. I. ÚS 191/06, III. ÚS 3125/16), z něhož by stěžovatel mohl předpokládat či předvídat úmysl soudu moderovat právo na náhradu nákladů řízení. Tento požadavek vystupuje v projednávané věci o to výrazněji, že důvodem zamítnutí žaloby bylo oddlužení stěžovatele. Součástí posouzení majetkových a sociálních poměrů účastníků řízení přitom musí být posouzení možného dopadu přiznání či naopak nepřiznání náhrady nákladů řízení u toho kterého účastníka.

21. Ústavní soud připomíná, že z jeho judikatury jednoznačně vyplývá, že podmínkou aplikace § 150 o. s. ř., pokud soud dospěje ke zjištění, že v konkrétním případě jsou dány důvody zvláštního zřetele hodné k nepřiznání práva na náhradu nákladů řízení, je vytvoření procesního prostoru účastníkům řízení k tomu, aby mohli účinně uplatňovat námítky a argumenty, které jsou způsobilé ovlivnit rozhodování soudu a s nimiž se soud musí v rozhodnutí náležitě vypořádat. Požadavek na řádné poučení se projevuje naléhavěji právě v průběhu odvolacího řízení, neboť po přijetí rozhodnutí o nákladech řízení již účastník řízení nemá procesní prostředky k uplatnění svých námitek (viz např. nálezy sp. zn. Pl. ÚS 46/13, II. ÚS 828/06, IV. ÚS 215/09, IV. ÚS 2738/10, I. ÚS 2456/13, I. ÚS 1593/15, IV. ÚS 215/09, IV. ÚS 1610/16, I. ÚS 2456/13, III. ÚS 3125/16, IV. ÚS 899/15, IV. ÚS 1610/16, III. ÚS 1378/07, I. ÚS 2862/07, II. ÚS 814/08, IV. ÚS 215/09, III. ÚS 1526/12, IV. ÚS 2738/10, III. ÚS 2397/17, I. ÚS 3237/17 a další).

22. Ústavní soud má za to, že v daném případě Krajský soud v Ústí nad Labem pochybil, neboť stěžovateli nevytvořil prostor, aby se k zamýšlené aplikaci ustanovení § 150 o. s. ř. vyjádřil. Nezjišťoval všechny nezbytné okolnosti, zejména majetkové a sociální poměry a navíc použití moderačního oprávnění podle citovaného ustanovení nezdůvodnil dostatečným a přesvědčivým způsobem. Postup krajského soudu proto Ústavní soud shledává svévolným, svou intenzitou porušujícím ústavně zaručené právo stěžovatele na spravedlivý (řádný) proces, zakotvené v čl. 36 odst. 1 Listiny.

23. Ústavní soud nicméně dodává, že svým rozhodnutím nikterak nepředjímá vlastní rozhodnutí soudu o nákladech řízení. Ustanovení § 150 o. s. ř. má sloužit k odstranění nepřiměřené tvrdosti, tedy k dosažení spravedlnosti pro účastníky řízení. Ústavní soud připouští, že některé okolnosti projednávaného případu mohly vést krajský soud k úvaze o použití § 150 o. s. ř. Je však nutné, aby byl stěžovatel předem s názorem soudu seznámen a mohl na něj případně reagovat a aby soud zvážil majetkové a sociální poměry účastníků. Při posuzování všech konkrétních okolností věci je třeba

přihlédnout i k účelnosti nákladů stěžovatele, který vedl spor, ačkoli mu muselo být známo, že pohledávka žalobkyně nebyla přihlášena v insolvenčním řízení, zahájeném již v roce 2012, a na druhé straně, že žalobkyně přihlášení pohledávky opomněla.

24. Na základě výše uvedeného Ústavní soud ústavní stížnosti vyhověl a podle ustanovení § 82 odst. 2 písm. a), § 82 odst. 3 písm. a) zákona o Ústavním soudu rozhodl, jak je ve výroku nálezu uvedeno.

© EPRAVO.CZ - Sbíрка zákonů, judikatura, právo | [www.epravo.cz](http://www.epravo.cz)

## Další články:

- [Výživné](#)
- [Valná hromada](#)
- [Ustanovení zástupce](#)
- [Náhrada škody](#)
- [Nájemné \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Odměna advokáta \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Péče o dítě \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Smlouva o smlouvě budoucí \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Daňová exekuce](#)
- [Cenové rozhodnutí rozporné se zákonem](#)
- [Autonomie vůle](#)